

Bijlage 1: Staat van Groningen 2024

Leeswijzer & Inhoudsopgave

Deze bijlage is opgebouwd uit vier thematische hoofdstukken en bevat een overzicht van de stand van zaken van alle vijftig maatregelen die het kabinet vorig jaar in *Nij Begun* heeft aangekondigd. Hiermee is deze bijlage een vervolg op de voortgangsbrieven over de uitwerking van de kabinetsmaatregelen uit Nij Begun van 6 juli 2023, 27 september 2023 en 22 januari 2024.¹

De thematische hoofdstukken belichten de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten van het afgelopen jaar, namelijk het definitief beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld, de verbeteringen in de schadeafhandeling en versterking, de uitwerking van maatregelen om woningen te verduurzamen door middel van isolatie, de totstandkoming van de sociale en economische agenda's, en de resultaten van het cultuurveranderingstraject bij het Ministerie van EZK en de uitvoeringsorganisaties. Hiermee geef ik uitvoering aan de motie Bikker (Kamerstukken 35 561, nr. 33). Tot slot doe ik met deze bijlage de toezegging gestand gedaan aan kamerlid Beckerman in het commissiedebat van 25 januari jl. om een beeld te geven van de beschikbare data als het gaat om de versterking.

1. Groningen zonder gaswinning

De gaskraan definitief dicht

Het sluiten van de gaswinningslocaties was een randvoorwaarde om te kunnen werken aan herstel in het gaswinningsgebied en te investeren in de toekomst van mensen en de regionale economie. Aan deze randvoorwaarde is inmiddels voldaan met het in werking treden van het wetsvoorstel dat een verbod op gaswinning uit het Groningenveld regelt.

2. Schadeafhandeling, Versterking en Verduurzaming

Werken aan een meer milde, makkelijke en menselijke schadeafhandeling en versterking

In dit hoofdstuk wordt de voortgang beschreven van de wijzigingen in de uitvoering van het schadeherstel en de versterking die sinds vorig jaar stapsgewijs in werking treden. Het Dashboardgroningen.nl is aangepast naar aanleiding van de beëindiging van de gaswinning en de focus op de uitvoering van *Nij Begun*. Op het dashboardgroningen.nl zijn de eerste resultaten te zien.

3. Sociale en economische agenda's

Werken aan perspectief voor Groningen en Noord-Drenthe

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op de stand van zaken met betrekking tot het opstellen van de sociale en economische agenda's voor Groningen en Noord-Drenthe. Kwartiermakers zijn aangesteld om samen met betrokken partijen (sub)doelen, maatregelen en indicatoren voor sociaal herstel én economische ontwikkeling op te stellen.

4. Betere overheid

Cultuurverandering bij EZK en de uitvoeringsorganisaties

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op de eerste resultaten van het cultuurveranderingstraject Klaar voor de Toekomst dat wordt uitgevoerd op het Ministerie van EZK en de organisatieverbetertrajecten van IMG en NCG. Daarnaast gaat dit hoofdstuk in op het vergroten van de bewonersparticipatie.

¹ Kamerstukken 35 561, nr. 52, 54, 56

1. Groningen zonder gaswinning

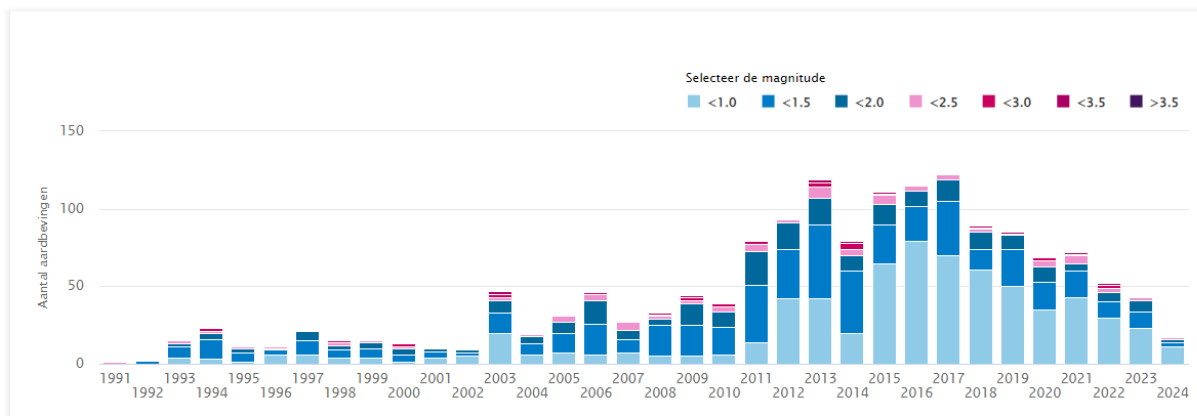
De gaskraan definitief dicht

Geen werkelijk herstel zonder einde aan de gaswinning. Het in werking treden van het wetsvoorstel dat de onomkeerbare sluiting van alle gaswinningslocaties in het Groningenveld regelt, is van enorme betekenis voor de mensen die door de gaswinning zijn benadeeld. Het stoppen met de gaswinning zorgt voor rust en duidelijkheid, en laat de gedupeerden zien dat de overheid woord houdt. Dit is een eerste stap op weg naar herstel: van mensen, van woningen, en van het vertrouwen in de overheid. Groningers boven gas.

Het aantal aardbevingen zal de komende jaren naar verwachting afnemen en de bevingen worden gemiddeld minder zwaar. Dit was al zichtbaar in 2023. Het aantal bevingen (43) was lager dan in 2022 (52) en er waren geen bevingen zwaarder dan 2,5 op de schaal van Richter (zie figuur 1). Dit betekent echter niet dat Groningen nu veilig is. Zoals de toezichthouder SodM benadrukte in de meest recente Staat van de Veiligheid kunnen ook de komende jaren nog zwaardere bevingen optreden, en is van echte veiligheid pas sprake als ook de versterkingsoperatie is afgerond en de schadeafhandeling voorspoedig verloopt.² Ik heb de Staat van de Veiligheid over 2023 op 18 april jl. aan uw Kamer toegestuurd.³

De gaswinningslocaties worden zo snel mogelijk definitief onbruikbaar gemaakt en de installaties worden ontmanteld. SodM heeft als wettelijke taak om toezicht te houden op de uitvoering van de opruimactiviteiten, de monitoring door de NAM en de nazorg. In volgende edities van de Staat van Groningen zal het kabinet uw Kamer informeren over de voortgang van de opruimwerkzaamheden. NAM is en blijft verantwoordelijk voor monitoring van het gasveld, de nazorg en ontmanteling van de locaties. Er komt ook zo snel als mogelijk een eind aan de publiek-private samenwerking in GasTerra, het verkoopkantoor van het Groningengas. Wat rest, is het afhandelen van de gevolgen.

Aantal aardbevingen in het Groningenveld

Bron: KNMI

Figuur 1 Ontwikkeling van het aantal aardbevingen in het Groningenveld

² Kamerstukken 35 529, nr. 1234

³ Ibid.

2. Schadeafhandeling, versterking en verduurzaming

Werken aan een meer milde, makkelijke en menselijke schadeafhandeling en versterking

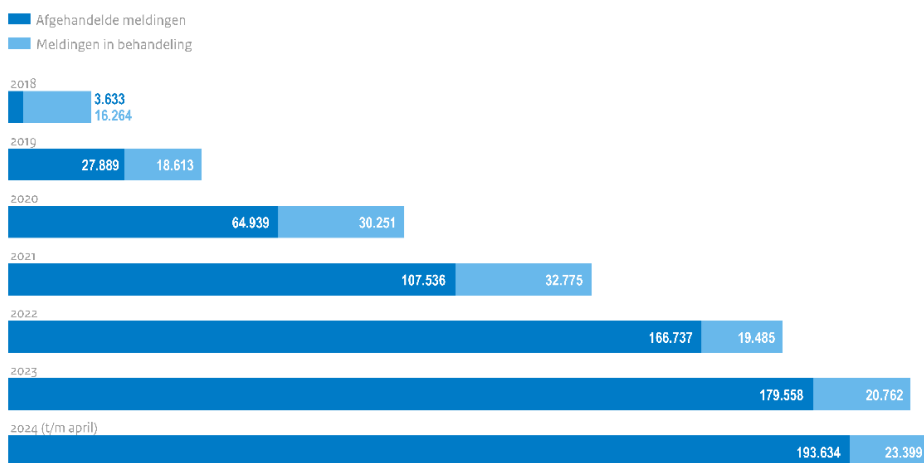
Het IMG heeft op 12 april jl. zijn jaarverslag over de resultaten van de schadeafhandeling in 2023 gepubliceerd. Ik heb dit jaarverslag dezelfde dag aan de Kamer toegezonden.⁴ Het jaarverslag van de NCG over de resultaten van de versterkingsoperatie in 2023 heeft u op 31 mei 2024 ontvangen.⁵ De belangrijkste resultaten en de voortgang zijn tevens gepubliceerd op het Dashboard Groningen, dat te vinden is op www.dashboardgroningen.nl. Zo wordt informatie over de resultaten van het beleid op één centrale plek vindbaar.

Het Dashboard Groningen is in 2020 op initiatief van het Ministerie van EZK tot stand gekomen om actuele cijfers over de aardbevingen in Groningen en de afbouw van de gaswinning overzichtelijk bij elkaar te brengen. Nu de gaswinning is beëindigd en de focus van het beleid op de uitvoering van het maatregelenpakket uit *Nij Begun* komt te liggen, ligt het voor de hand de inhoud van dit dashboard hier op aan te passen. In de komende periode wordt het dashboard stapsgewijs verder uitgebreid met actuele data over de andere pijlers uit *Nij Begun*, te weten de resultaten van de verduurzamingsmaatregelen en de uitvoering van de sociale en economische agenda's.

Het doel is dat bij het verschijnen van de Staat van Groningen in 2025 een compleet dashboard beschikbaar is, waar doorlopend de meest recente gegevens over alle aspecten van het beleid zijn terug te vinden. Het Kennisplatform Kansrijk & Leefbaar Groningen heeft in de kennisinventarisatie die ik als bijlage heb toegevoegd suggesties gedaan voor zowel opbrengst- als uitkomstindicatoren om de komende jaren de voortgang op alle inhoudelijke pijlers uit *Nij Begun* te volgen.⁶ Deze inventarisatie zal ik gebruiken bij de verdere vormgeving van het dashboard en de Staat van Groningen. Zo wordt het dashboard een belangrijk instrument om de informatievoorziening aan bewoners, uw Kamer en andere betrokkenen en geïnteresseerden te verbeteren. De Provincie Groningen heeft op haar bestaande website www.staatvangroningen.nl een verwijzing naar het dashboard toegevoegd om de vindbaarheid te vergroten.

2.1 Stand van zaken schadeafhandeling

Meldingen fysieke schade (opgeteld)

Bron: IMG

⁴ Kamerstukken 33529, nr. 1231

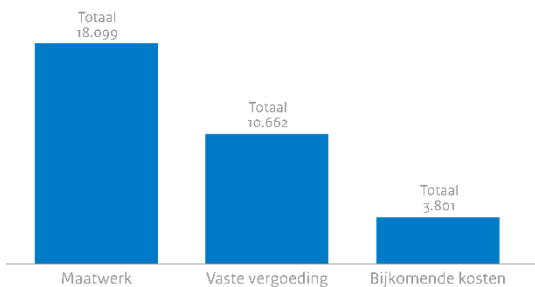
⁵ Kamerstukken 33529, nr. 1240

⁶ Opbrengstindicatoren kunnen de directe effecten van maatregelen monitoren, terwijl uitkomstindicatoren gebruikt kunnen worden om de indirecte effecten van maatregelen te monitoren. De Engelse termen die in de literatuur veel gebruikt worden zijn output- en outcome-indicatoren.

Figuur 1 Het totaal aantal afgehandelde meldingen van fysieke schade groeide in 2023 naar 179.558. De totale werkvoorraad voor het IMG groeide van 19.485 naar 20.762 dossiers. Dit komt doordat bewoners de afhandeling van hun schademelding konden pauzeren in afwachting van de nieuwe, soepelere werkwijze.

Resultaten schadeafhandeling 2023
Fysieke schade

Besluiten

Bron: IMG

Bezwaar
Maatwerk: 950
Vaste vergoeding: 106
Bijkomende kosten: 116

Beroep
Maatwerk: 157
Vaste vergoeding: 2
Bijkomende kosten: 3

Tevredenheidscijfer

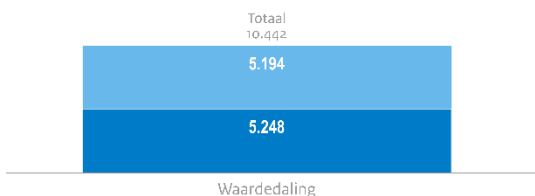
*voor Bijkomende kosten is geen tevredenheidscijfer beschikbaar

Figuur 2 In 2023 bedroeg het aantal aanvragen voor een fysieke schadevergoeding 30.128. Er werden 26.704 besluiten genomen. In totaal is in 2023 € 167,2 miljoen uitgekeerd. Het tevredenheidscijfer is een gemiddelde op peildatum 31 december 2023, gemeten vanaf de start van de uitvoering van de betreffende regeling. De tevredenheid over de afhandeling is met name bij bewoners die kiezen voor een vaste vergoeding hoog. Het percentage bezwaar en beroep is bij deze wijze van afhandeling bovendien laag.

Resultaten schadeafhandeling 2023
Waardedaling

Besluiten

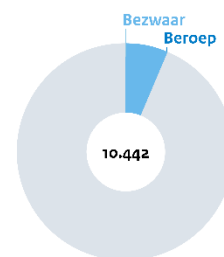
■ Toekenningen
■ Afwijzingen

Bron: IMG

Bezwaar
Waardedaling: 691

Beroep
Waardedaling: 18

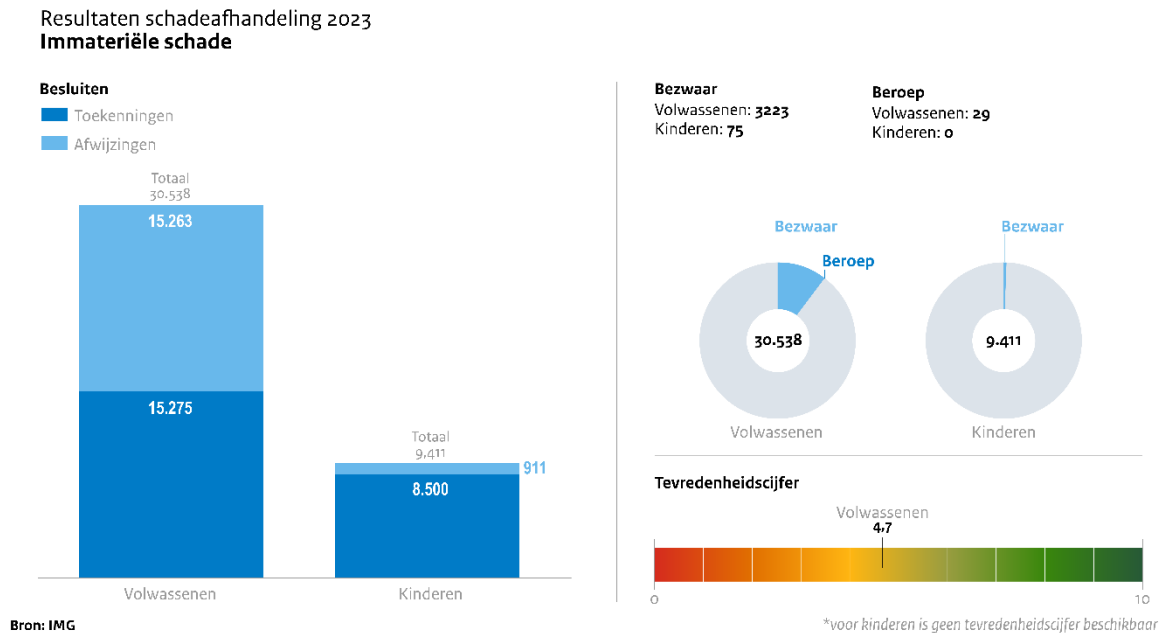

Tevredenheidscijfer

Figuur 3 In 2023 lag het aantal aanvragen voor een waardedalingvergoeding op 9.166. Het gaat uitsluitend om woningen. Er zijn in 2023 in totaal 10.442 besluiten genomen. In totaal is in 2023 € 20,7 miljoen uitgekeerd. Circa de helft van de besluiten betrof een afwijzing. Een afwijzing kan meerdere redenen hebben. Een veelvoorkomende reden is dat de aanvrager de woning heeft gekocht tussen 16 augustus 2012 (de beving van Huizinge) en 1 januari 2019 (de peildatum van de regeling), waarbij er sinds de overdracht van de woning

geen extra waardedaling meer was ontstaan. De verkoper heeft dan recht op een vergoeding, maar de koper níét, omdat verondersteld wordt dat de waardedaling al is verdisconteerd in de aankoop prijs. Ook bleken sommige aanvragers geen eigenaar te zijn, of stond de woning niet in een gebied waar waardedaling is vastgesteld. Op 7 mei 2024 is de regeling voor vergoeding van waardedaling van niet-woningen van start gegaan. De regeling wordt de komende maanden stapsgewijs, per postcodegebied, opengesteld voor (voormalig) eigenaren van een bedrijfspand in het waardedalinggebied. In de volgende Staat van Groningen wordt gerapporteerd over de eerste resultaten.

Figuur 4 In oktober 2023 is de regeling voor vergoeding van immateriële schade opengesteld voor minderjarigen. Het aantal aanvragen en toekenningen zal in 2024 naar verwachting toenemen. In totaal is in het kader van de vergoeding voor immateriële schade in 2023 circa € 100,6 miljoen euro uitgekeerd. De regeling voor immateriële schade wordt met een 4,8 laag gewaardeerd. Dit komt vooral doordat 47% van de respondenten geen vergoeding heeft ontvangen. Er zijn dan onvoldoende aanwijzingen dat iemand immateriële schade heeft geleden. Dat betekent concreet dat iemand geen of zeer beperkt fysieke schade aan de woning vergoed heeft gekregen en/of de woning niet in het gebied voor waardedaling staat en/of de doorlooptijd rond schademeldingen relatief kort is geweest en/of er geen sprake is van versterking, sloop/nieuwbouw of een onveilige situatie. Aanvragers die wél een vergoeding ontvangen, beoordelen de regeling met een 7,1.

Het afgelopen jaar stond grotendeels in het teken van de uitwerking van de maatregelen die het kabinet in *Nij Begun* heeft aangekondigd. In afwachting van de implementatie van de maatregelen kregen bewoners die fysieke schade hadden gemeld de mogelijkheid om de afhandeling van hun schademelding aan te houden. Zo konden zij profiteren van de soepelere nieuwe regels en keuzemogelijkheden. Hier maakten zo'n 11.000 aanvragers gebruik van. Daardoor heeft het IMG in 2023 minder aanvragen dan in eerdere jaren afgehandeld. Ook konden bewoners enige tijd geen nieuwe aanvraag doen voor een vaste schadevergoeding en een vergoeding voor immateriële schade vanwege de nodige ICT-aanpassingen. Inmiddels is de afhandeling van deze schademeldingen hervat.

Op 6 oktober jl. heb ik uw Kamer geïnformeerd over de uitwerking van de maatregelen die de schadeafhandeling de komende tijd milder, makkelijker en menselijker moeten maken.⁷ We gaan naar een systeem dat draait om daadwerkelijk herstel van schades. Bewoners krijgen de mogelijkheid om alle schades in hun woning die mijnbouwschade zouden kunnen zijn, in één keer te laten herstellen tot een bedrag van € 60.000. Er wordt daarbij niet meer naar de oorzaak van individuele schades gekeken. Hiermee wordt de belofte aan bewoners ingelost om de

⁷ Kamerstukken 33529, nr. 1175

schadeafhandeling simpeler te maken. Ook verkleint deze aanpak verschillen tussen burens met soortgelijke schades omdat zij een gelijkwaardig eindresultaat krijgen aangeboden: een volledig herstelde woning. Deze nieuwe aanpak van daadwerkelijk herstel start 1 juli en komt stapsgewijs beschikbaar voor inwoners van alle gemeenten waar het IMG schade afhandelt.

Bewoners met schade aan hun huis kunnen sinds najaar 2021 ook kiezen voor een vast geldbedrag als vergoeding. De hoogte van deze vaste vergoeding is sinds 18 maart 2024 verdubbeld van € 5000 naar € 10.000. Gedupeerden die eerder minder dan € 10.000 ontvingen als vergoeding voor fysieke schade, krijgen later dit jaar de mogelijkheid om hun schadevergoeding tot € 10.000 aan te laten vullen. Zo zorgt de verhoging van de vergoeding sinds maart 2024 niet voor nieuwe verschillen.

Het IMG heeft ook de regeling voor vergoeding van immateriële schade verruimd. Deze verruiming is met terugwerkende kracht toegepast. Daartoe zijn sinds oktober vorig jaar 70.000 eerder behandelde dossiers opnieuw beoordeeld. In 28.000 gevallen is de toegekende vergoeding verhoogd. Hiermee zijn verschillen in vergoeding tussen gezinsleden weggenomen, en hebben alle gedupeerden van wie het huis is versterkt of nog versterkt moet worden het maximale bedrag van € 5000 gekregen. Ook kinderen en jongeren kunnen sinds oktober 2023 een vergoeding voor immateriële schade laten aanvragen door hun ouders. De hoogte van de vergoeding is gelijkgetrokken met het bedrag dat volwassenen krijgen. Inmiddels hebben ruim 12.000 kinderen en jongeren een vergoeding gehad.

Tot slot heeft het IMG vanaf november 2023 bewoners die bezwaar hadden aangetekend tegen een schadebesluit eenmalig een geldbedrag aangeboden om hun schade versneld af te handelen, zonder verdere procedures. Dit is mogelijk geworden doordat het IMG een ruimere bevoegdheid heeft gekregen om knelpunten in de schadeafhandeling voortvarend op te lossen.⁸ Op 1 mei 2024 hadden 1.968 bezwaarmakers het aanbod van het IMG geaccepteerd. 63 mensen wezen het aanbod af. Zij gaan verder met de reguliere bezwaarprocedure. De rest moest nog een keuze maken. De stand van zaken bij de uitvoering van alle andere maatregelen uit *Nij Begun* die zijn bedoeld om de schadeafhandeling te verbeteren is terug te vinden in het overzicht in bijlage 1 van deze brief. Over de resultaten van de verschillende vangnetten voor specifieke doelgroepen en bijzondere situaties informeer ik u deze maand in een aparte brief.

In het debat met de Eerste Kamer over het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld van 16 april jl. heb ik aan mevrouw Aerdts toegezegd om apart in te gaan de uitvoeringskosten van het IMG. De uitvoeringskosten voor de schadeafhandeling zijn al langere tijd hoog. Dat is in 2023 niet veranderd. Het IMG maakte in 2023 voor elke euro aan uitgekeerde schadevergoeding 78 eurocent aan kosten. Dat is meer dan de 62 eurocent in 2022. De hogere kosten in 2023 hangen samen met het feit dat bewoners de afhandeling van hun schademelding konden pauzeren in afwachting van de nieuwe werkwijze. Daardoor werden minder schadevergoedingen uitgekeerd, terwijl er wel kosten werden gemaakt.

Ik vind het belangrijk dat de uitvoeringskosten dalen, omdat dure procedures de schadeafhandeling onnodig ingewikkeld maken. De veranderingen in de schadeafhandeling die ik hierboven heb beschreven, zijn bedoeld om de schadeafhandeling simpeler te maken. De mate waarin de totale uitvoeringskosten de komende jaren zullen dalen, hangt samen met de keuzes die bewoners maken. Zij kunnen vanaf deze zomer immers kiezen voor drie verschillende manieren om fysieke schade af te handelen: een vaste financiële vergoeding, daadwerkelijk herstel tot € 60.000 zonder causaliteitsonderzoek, en een financiële vergoeding op maat mét causaliteitsbeoordeling. De uitvoeringskosten verschillen flink per variant. De uitvoeringskosten per aanvraag zijn bij de vaste vergoeding bijvoorbeeld ongeveer tien keer lager dan bij de maatwerkprocedure.⁹ Het feit dat de maatwerkprocedure tot hogere uitvoeringskosten leidt, is op zichzelf echter geen reden om te tornen aan het recht dat bewoners hebben om voor deze optie te kiezen. Daarom ben ik terughoudend om een bovengrens te stellen aan de hoogte van de uitvoeringskosten.

⁸ Link naar ministeriële regeling

⁹ IMG (2024) *Jaarverslag 2023*, p. 16

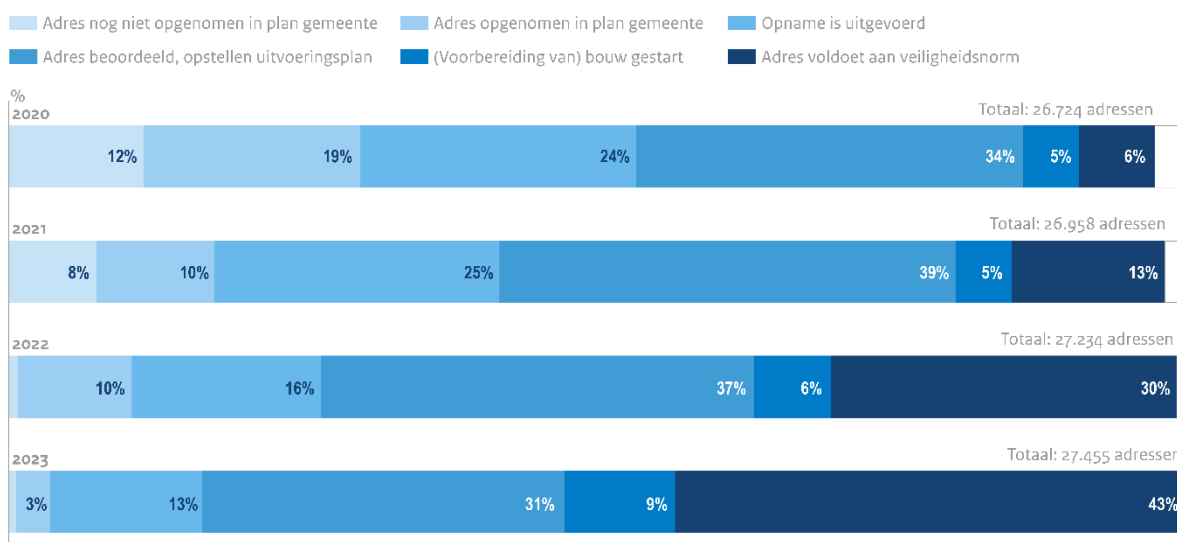
Het IMG monitort de uitvoeringskosten nauwgezet en rapporteert hierover in zijn jaarverslag. Ik zal de ontwikkeling van de uitvoeringskosten de komende jaren op de voet volgen. Daarbij deel ik de wens van de Kamer om een forse daling van de uitvoeringskosten te realiseren, zoals onder meer verwoord in de motie Van Wijngaarden c.s. (Kamerstukken 35561, nr. 47). Tegelijk wil ik benadrukken dat lagere uitvoeringskosten geen doel op zichzelf zijn. Het gaat om een milde, makkelijke en menselijke schadeafhandeling, waarin de behoefte van mensen leidend is. Een hoge bewonerstevredenheid vind ik dan ook belangrijker dan lage uitvoeringskosten. Op basis van de eerste representatieve cijfers, die vanaf volgend jaar onderdeel zullen zijn van de Staat van Groningen, zal ik een realistisch streefdoel voor de komende jaren bepalen.

2.2 Stand van zaken versterking

De belangrijkste opgave van de NCG was en blijft het zorgdagen voor de veiligheid en het versterken van woningen als dat nodig is. Vanuit een breed veiligheidsbegrip levert NCG vanuit de versterkingsopgave bijvoorbeeld ook een bijdrage aan verduurzaming, de verbetering van de leefomgeving, leefbaarheid en sociale verbinding. Het afgelopen jaar stond in het teken van het milder, menselijker en makkelijker maken van de uitvoering van de versterking. De maatregelen uit Nij Begun dragen daar aan bij. In de uitvoering van de versterking is het perspectief van bewoners leidend en werkt de NCG vanuit een gebiedsgerichte visie. In 2023 zijn 4.208 adressen veilig verklaard, hetzij door de versterkingswerkzaamheden op een adres af te ronden, hetzij doordat werd vastgesteld dat geen versterkingsmaatregelen nodig waren. In totaal voldeden aan het eind van het jaar 11.913 gebouwen aan de norm.

Resultaten versterkingsopgave op 31 december

Het percentage adressen per fase van het versterkingstraject

Bron: NCG

Figuur 6 Het aantal adressen in de eerste fasen van het versterkingstraject neemt sinds 2020 elk jaar af en het aantal adressen dat voldoet aan de veiligheidsnorm (de donkerblauwe balk) neemt elk jaar toe. Op 31 december 2023 voldeed ruim 43% van alle adressen in de versterkingsopgave aan de veiligheidsnorm. Daarvan zijn 4.450 adressen bouwkundig versterkt. Bij 7.298 adressen bleek uit de beoordeling dat het adres al voldoet aan de veiligheidsnorm, waardoor versterking niet nodig is. De totale werkvoorraad van NCG is elk jaar licht gegroeid als gevolg van opnames op verzoek van bewoners en de toevoeging van panden door de uitkomst van de jaarlijkse risicoanalyse in het aardbevingsgebied.

In 2023 is een tackleteam gestart om vastgelopen dossiers en schrijnende situaties vroegtijdig te signaleren en op te lossen. De lessen die het tackleteam leert, worden breed in de organisatie

toegepast. Individuele bewonersbegeleiders hebben verder beslissingsruimte gekregen van €50.000,- om knelpunten op te kunnen lossen. Bewonersbegeleiders krijgen hiermee een steun in de rug om ook in daden naast de bewoners te staan. Verder is de NCG vorig jaar gestart met het combineren van versterkings- en isolatiemaatregelen bij woningen die zwaar versterkt moeten worden. Op 6 maart jl. is de Kamer over de uitwerking van de maatregelen 28 en 29 uit *Nij Begun* geïnformeerd.¹⁰ Daarmee kwam een eind aan een periode van onduidelijkheid voor bewoners, die ertoe leidde dat sommigen de NCG hadden gevraagd om te wachten met de uitvoering van de versterking van hun huis.

In september 2023 is voorts de regiobouwmeester aan de slag gegaan bij NCG. De rol van de regiobouwmeester draagt bij aan het behoud van wat Groningen karakteriseert: de straatjes, monumentale boerderijen, kerken, beeldbepalende panden en het groen. Hiermee kan de regiobouwmeester een verbindende rol spelen in de gebiedsgerichte aanpak. NCG en gemeenten kijken niet alleen naar wat er nodig is voor de veiligheid, maar gaan ook in gesprek over wat een dorp of buurt als gemeenschap nodig heeft. NCG is zich ervan bewust dat de versterkingsoperatie bestaande (sociale) problematiek kan vergroten en wil zich ervoor inzetten dit zo veel mogelijk te beperken en, waar dit kan, bijdragen aan projecten die hierop juist een positieve impact hebben. Veiligheid, versterking en leefbaarheid in één. Daarom hangen maatregelen 10, 12, 13, 14, 15 en 21 uit *Nij Begun* nauw met elkaar samen.¹¹ De uitwerking van deze maatregelen gaat dit jaar door. De stand van zaken bij de uitvoering van alle andere maatregelen uit *Nij Begun* die zijn bedoeld om de versterking te verbeteren is terug te vinden in het overzicht aan het eind van dit hoofdstuk.

In het commissiedebat van 25 januari jl. is aan kamerlid Beckerman toegezegd dat ik in kaart breng welke gegevens beschikbaar zijn om meer grip te krijgen op de voortgang van de versterking. De NCG heeft in haar jaarverslag informatie opgenomen over onder meer de bewonerstevredenheid, de beschikbaarheid en het gebruik van tijdelijke huisvesting, de afhandeling van bezwaar en beroep en het aantal bouwbedrijven waarmee wordt samengewerkt. De bewonersbeleving- en tevredenheid worden sinds 2023 jaarlijks gemeten. Ik zal hier jaarlijks over rapporteren in de Staat van Groningen. Ook de kennisinventarisatie die het Kennisplatform Kansrijk & Leefbaar Groningen van de RUG heeft opgeleverd bevat waardevolle suggesties voor opbrengst- en uitkomstindicatoren om de voortgang van de versterking, de kwaliteit van de uitvoering, de leefbaarheid en wijkontwikkeling en de ruimtelijke kwaliteit te monitoren.

Ik betrek het rapport van het Kennisplatform bij mijn gesprekken met de NCG en andere stakeholders over de indicatoren die de komende jaren in de Staat van Groningen een plek gaan krijgen. Voor het einde van het jaar stuur ik u een monitoringsplan over de wijze waarop de voortgang van de versterking vanaf 2025 in de Staat van Groningen zichtbaar kan worden gemaakt. Een dergelijk monitoringsplan komt er ook voor de schadeafhandeling door het IMG. Voor de versterking onderzoek ik of en hoe, in aanvulling op informatie over de kwantitatieve realisatie, inzicht gegeven kan worden in de volgende onderwerpen:

- *Veiligheidsbeleving en sociale veiligheid*

Het resultaat van de versterkingsopgave kan niet alleen op basis van cijfers worden beoordeeld, maar vergt een dieper begrip van de impact van het versterkingsproces op bewoners. Veiligheid gaat niet alleen om veilige huizen maar ook om het welzijn van de mensen en sociale veiligheid. Ik zal indicatoren laten opnemen die dit tot uitdrukking brengen. Hiervoor zal ik gebruik maken van het bewonerstevredenheidsonderzoek dat de NCG sinds vorig jaar jaarlijks uitvoert en van de resultaten van aanvullend onderzoek dat NCG en de RUG doen naar de psychosociale impact van de versterking.

¹⁰ Kamerstukken 33529, nr. 1227

¹¹ Maatregel 10 Gebiedsgerichte crisisaanpak voor versnelling van de versterking; Maatregel 12 Meer maatwerk om verschillen tegen te gaan; Maatregel 13 Meer aandacht voor ruimtelijke kwaliteit tijdens de versterking; Maatregel 14 Extra geld voor leefbaarheid en wijkontwikkeling; Maatregel 15 Extra geld voor herstel van de openbare ruimte ná afronding van de versterking; Maatregel 21 Meer zeggenschap en betere informatie

- *Verduurzaming*
Bij panden met een bouwtijd van vier maanden of langer waarbij bewoners hun huis tijdelijk moeten verlaten, combineert de NCG de versterkingsmaatregelen met het toepassen van isolatiemaatregelen. Ik wil het meenemen van deze verduurzamingsmaatregelen in de versterking zichtbaar maken in het dashboard, en bespreek met NCG de hierbij passende indicatoren.
- *Dejuridisering*
De NCG heeft belangrijke stappen gezet in het dejuridiseren en vereenvoudigen van processen en zal daar doorlopend op blijven inzetten. Hierdoor zal minder vaak een klacht- of bezwaarprocedure gevolgd worden. De NCG zoekt proactief, samen met bewoners, naar oplossingen waar zaken niet goed lopen. Ik zou dit graag zichtbaar maken in het dashboard en zoek met de NCG naar indicatoren die hierbij passen.
- *Randvoorwaarden*
Voor de voortgang van de versterking is een goed samenspel tussen betrokken partijen van belang. Dit speelt bijvoorbeeld bij de beschikbaarheid van tijdelijke huisvesting, de beschikbare bouwcapaciteit, de afstemming met NUTS-partijen en de samenwerking met ingenieursbureaus. Het op orde zijn van deze randvoorwaarden is niet altijd in cijfers te vangen. Zo is niet alleen de beschikbaarheid van tijdelijke huisvesting (THV), maar ook de beschikbaarheid van passende THV (op het juiste moment op de juiste plaats) van belang. En de theoretisch beschikbare bouwcapaciteit kan niet altijd volledig worden benut omdat er een maximum is aan de bouwwerkzaamheden die gelijktijdig in één straat, wijk of dorp kunnen plaatsvinden, vanwege de impact van de werkzaamheden op bijvoorbeeld de bereikbaarheid. Hier moet bij de keuze voor de wijze van monitoring en rapporteren rekening mee worden gehouden.

2.3 Verduurzaming

In de brief van 6 maart jl. over verschillen, verduurzaming en de dorpenaanpak is de Kamer geïnformeerd over de uitwerking van maatregel 29 uit *Nij Begun*. Deze maatregel heeft tot doel om het woningbestand in de provincie Groningen en Noord-Drenthe te verduurzamen.¹² Het gaat om een forse inspanning gericht op isolatie en ventilatie. Zo kunnen alle inwoners van het gebied een bijdrage krijgen aan een energiezuinige woning, met lagere energiekosten en een hoger wooncomfort. Voor inwoners in het gebied waar de versterking plaatsvindt, en voor mensen die maximaal 140 % van het minimumloon verdienen, worden alle kosten vergoed tot een maximum van € 40.000. Inwoners die buiten deze groep vallen, maar wel in de provincie Groningen of de Noord-Drentse gemeenten Tynaarlo, Noorderveld of Aa en Hunze wonen, krijgen 50 % van de kosten vergoed, tot een maximum van € 20.000.

De subsidieregeling wordt dit jaar verder uitgewerkt. Aanvragen kunnen naar verwachting vanaf het eerste kwartaal van 2025 worden ingediend. De maatregel gaat 'met terugwerkende kracht' in vanaf 25 april 2023. Dit betekent dat woningeigenaren, als zij de kosten kunnen voorschieten, nu al aan de slag kunnen. De volgende Staat van Groningen zal meer informatie bevatten over de indicatoren die worden gemeten en zal tevens een 0-meting bevatten. De kennisinventarisatie van het Kennisplatform bevat suggesties voor mogelijke indicatoren, zoals het aantal ingediende subsidieaanvragen, het aantal woningen dat het gewenste isolatieniveau heeft bereikt en de energiearmoede in het gebied. Het Kennisplatform noemt ook de mogelijkheid om als aspect van bewonersgerichtheid te laten kijken naar de begrijpelijkheid van de regelingen en de daarover geboden informatie. Dat vind ik een goede suggestie, omdat in het verleden is gebleken dat mensen soms onvoldoende de weg weten te vinden naar de beschikbare regelingen. Daarom komt er een ondersteuningsaanpak om mensen te ontzorgen, en monitor ik elke drie maanden samen met de regio en de uitvoeringsorganisaties hoe de regeling uitwerkt in de praktijk.

¹² Kamerstukken 33529, nr. 1227

2.4 Stand van zaken per maatregel uit Nij Begun

Maatregel	Stand van Zaken per 18 juni 2024 ¹³
<u>0. Groningen zonder gaswinning</u>	Het wetsvoorstel dat de sluiting van het Groningenveld regelt is op 198 april jl. in werking getreden.
<u>1. Het kabinet legt jaarlijks verantwoording af over de Staat van Groningen</u>	Het wetsvoorstel waarmee de Staat van Groningen een wettelijke basis krijgt, is 17 juni 2024 in internetconsultatie gegaan. De consultatieperiode loopt tot 10 september. Op korte termijn start ook een aanbesteding om de Staat van Groningen per 2025 door een onafhankelijke partij te laten samenstellen.
<u>2. Duidelijkheid over het gebied waar schade wordt vergoed</u>	De AmvB Effectgebied is 1 januari 2024 in werking getreden.
<u>3. Stoppen met onderzoek naar causaliteit van schades</u>	Het IMG biedt naar verwachting vanaf 1 juli 2024 aan bewoners een nieuwe mogelijkheid van afhandeling van schade. Het gaat om daadwerkelijk schadeherstel tot € 60.000 zonder onderzoek naar de causaliteit. In het wetsvoorstel voor de Groningenwet zal ik een grondslag opnemen voor het afhandelen van schade door het IMG zonder causaliteitsonderzoek. Het wetsvoorstel is 17 juni jl. in internetconsultatie gegaan (zie ook maatregel 1). De inwerkingtreding van het wetsvoorstel is voorzien voor 1 januari 2026. ¹⁴
<u>4. Het IMG lost knelpunten proactief op</u>	Het IMG is sinds 30 september 2023 bevoegd om knelpunten op te lossen in zaken waarbij het wettelijk kader van de aansprakelijkheid onvoldoende ruimte biedt voor een passende oplossing. Het IMG heeft deze bevoegdheid bijvoorbeeld gebruikt om bezwaarmakers een aanbod te doen om hun schade versneld af te handelen. Per 1 mei 2024 hebben 2.600 bezwaarmakers een aanbod gehad, dat door 1.968 is geaccepteerd. 63 mensen wezen het aanbod af. De rest moest nog een keuze maken.
<u>5. Vaker keuze voor schadeafhandeling met vaste vergoeding</u>	Bewoners kunnen sinds 18 maart 2024 een verhoogde vaste eenmalige schadevergoeding aanvragen van € 10.000. Per 1 mei 2024 hebben 1.800 bewoners een aanvraag gedaan. Bewoners die eerder een schadevergoeding lager dan € 10.000 ontvingen, krijgen vanaf de zomer de mogelijkheid dit bedrag aan te laten vullen tot € 10.000. De vaste vergoeding bij herhaalschade komt naar verwachting in de loop van het jaar beschikbaar.
<u>6. Herhaalde schades worden voorkomen met duurzaam schadeherstel</u>	Duurzaam herstel is in de zomer van 2023 middels een pilootaanpak van start gegaan in de omgeving van Appingedam, Ten Boer en Loppersum. In dit gebied is de werkwijze inmiddels volledig geïntegreerd in de reguliere schadeafhandeling. In maart 2024 zijn de eerste nieuwe postcodegebieden aan de pilot toegevoegd. De komende maanden zal dit stapsgewijs verder worden uitgebreid. Bewoners van wie het huis ook versterkt wordt, krijgen de keuze om versterking én duurzaam herstel in één verbouwing te laten oppakken onder coördinatie van de NCG. Hierover hebben IMG en NCG afspraken gemaakt.
<u>7. Hogere overlastvergoeding bij meervoudige schademeldingen</u>	De verhoogde overlastvergoeding tot € 1.200 kan naar verwachting vanaf het derde kwartaal van 2024 uitgekeerd worden.

¹³ Cijfers over de voortgang van het schadeherstel en de versterking zijn geactualiseerd tot mei 2024.

¹⁴ In aanloop naar de inwerkingtreding van het wetsvoorstel zal het IMG uitvoering geven aan de benodigde versoepeling van de schadeafhandeling op grond van de aan haar toebedeelde knelpuntentaak.

<u>8. Aanpassen vergoeding van immateriële schade</u>	De herbeoordeling van 70.000 aanvragen voor vergoeding voor immateriële schade is afgerond. Ruim 24.000 aanvragers ontvingen een (hoger) bedrag vanwege de verruimde regeling voor immateriële schade. In totaal is hierdoor ruim 63 miljoen euro extra aan schadevergoeding uitgekeerd. Sinds 27 maart 2024 staat de regeling weer open voor nieuwe aanvragen.
<u>9. Soepeler omgang met termijnen bij schadeafhandeling</u>	Het IMG verwacht in de tweede helft van 2024 de vergoedingen bij overschrijdingen van beslistermijnen te verhogen.
<u>10a. Gebiedsgerichte crisisaanpak voor versnelling van de versterking</u>	De NCG geeft gebiedsgericht uitvoering aan de versterkingsopgave. Deze aanpak wordt toegepast binnen de Dorpenaanpak en sinds najaar 2023 breder binnen de versterkingsopgave.
<u>10b. Mandaat 50.000 euro bewonersbegeleider NCG</u>	Bewonersbegeleiders beschikken sinds 10 mei 2023 over een mandaat van 50.000 euro om proactief bewoners te kunnen helpen, zonder vertragende besluitvorming over budgetten. Sindsdien heeft de NCG ongeveer 250 aanvragen ontvangen waarvoor deze financiële ruimte is benut.
<u>11. De NCG maakt de uitvoering van de versterking meer mensgericht</u>	De NCG heeft een stuurgroep 'Bewoners centraal' opgericht, heeft zijn interne processen doorgelicht en vereenvoudigd om tot meer betrouwbare doorlooptijden te komen. Binnen de NCG zelf vindt een cultuurverandering plaats, gericht op een mensgerichte aanpak. De bewonerstevredenheid is door NCG in 2023 voor het eerst gemeten. Dit onderzoek wordt in 2024 herhaald.
<u>12a. Meer maatwerk om verschillen in de versterkingsopgave tegen te gaan</u>	De NCG past maatwerk toe om moeilijk uitlegbare verschillen tegen te gaan in de versterkingsopgave. De NCG spreekt momenteel met de aardbevingsgemeenten over richtlijnen voor de inzet van deze maatwerkmiddelen.
<u>12b. Verschil overlastvergoeding tussen huurders en eigenaren wegnemen</u>	De overlastvergoeding voor eigenaren is vanaf april 2023 beschikbaar voor aanvragen van huurders. Deze regeling wordt in 2024 ook met terugwerkende kracht vanaf 2015 uitgevoerd.
<u>13. Meer aandacht voor ruimtelijke kwaliteit in de versterkingsopgave</u>	Het 100-dagenadvies van de door NCG benoemde regiobouwmeester Enno Zuidema is gepubliceerd op 19 januari 2024. NCG implementeert de aanbevelingen en werkt in een gezamenlijke werkgroep van provincie, gemeenten en NCG aan een plan om de ruimtelijke kwaliteit van Groningen te verbeteren.
<u>14. Extra impuls voor leefbaarheid en wijkontwikkeling</u>	Het Rijk en de regionale overheden zijn in overleg over het bestedingskader ter verbetering van de leefbaarheid en de wijkontwikkeling in gebieden waar de versterking plaatsvindt. Op dit moment worden de laatste voorbereidingen getroffen voor het instellen van een meerjarige specifieke uitkering voor de aardbevingsgemeenten om de middelen die met Nij Begun beschikbaar zijn gekomen over te maken.
<u>15. Extra geld voor herstel van de openbare ruimte ná afronding van de versterking</u>	Momenteel worden de laatste voorbereidingen getroffen voor het instellen van een meerjarige specifieke uitkering voor de aardbevingsgemeenten om de middelen die met Nij Begun beschikbaar zijn gekomen over te maken.
<u>16. Vergoeding voor eigen tijd van bewoners in de versterking</u>	Na de zomer krijgen bewoners die nog wachten op een versterkte woning van de NCG een vaste vergoeding van 2.500 euro per adres voor de eigen tijd die zij hebben besteed aan de versterking van hun huis.

<u>17. Indexering gestegen kosten batch 1.588</u>	De gemeenten Eemsdelta, Groningen en Midden-Groningen voeren het gesprek met het Rijk over passende indexatie voor de gestegen bouwkosten binnen batch 1.588. Op dit moment worden de laatste voorbereidingen getroffen voor het instellen van een specifieke uitkering voor de aardbevingsgemeenten om de middelen die met Nij Begun beschikbaar zijn gekomen over te maken. Via deze meerjarige SPUK ontvangen de drie gemeenten de reguliere middelen uit batch 1.588.
<u>18. Extra budget personeelskosten decentrale overheden</u>	Op dit moment worden de laatste voorbereidingen getroffen voor het instellen van een specifieke uitkering voor de aardbevingsgemeenten om de middelen die met Nij Begun beschikbaar zijn gekomen over te maken. Via deze meerjarige SPUK ontvangen de aardbevingsgemeenten en de provincie Groningen de indexatiemiddelen uit Nij Begun.
<u>19. Kosten voor juridische, technische en bouwkundige bijstand worden vergoed</u>	De regeling waarmee eigenaren kosteloos bemiddeling, juridische, financiële en bouwkundige bijstand kunnen ontvangen bij de schadeafhandeling en versterking van hun huis, is per 1 juli 2023 in werking getreden. De Kamer heeft op 12 maart jl. de eerste evaluatie van het gebruik van de regeling ontvangen. De tweede monitor volgde op 5 juni 2024. ¹⁵ Per 6 mei jl. waren er 216 aanvragen gedaan.
<u>20. Dejuridificering</u>	NCG en IMG werken aan het milder, makkelijker en menselijker maken van de schadeafhandeling en versterking. Het IMG gaat niet meer in hoger beroep tegen uitspraken in het voordeel van bewoners en procedeert niet meer met inzet van de Landsadvocaat tegen bewoners. Door het stoppen met causaliteitsbeoordelingen bij daadwerkelijk herstel wordt een belangrijke aanleiding voor geschillen weggenomen. De NCG heeft niet geprocedeerd tegen bewoners en zal dat in de toekomst ook niet doen.
<u>21a. Meer zeggenschap voor bewoners</u>	Binnen de vier dorpen van de Dorpenaanpak zijn bewonersregieteams ingevoerd. De ervaringen worden ook toegepast in de rest van het versterkingsgebied.
<u>21b. Digitaal portaal voor bewoners</u>	Actuele informatie over de voortgang van de versterking is beschikbaar gesteld aan de eerste groep bewoners. Dit portaal wordt dit jaar in fases opengesteld.
<u>22. Betere ondersteuning door IMG, NCG en SNN met één loket</u>	In de gemeenten Eemsdelta, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt zijn reeds gecombineerde loketten van het IMG en de NCG die doorverwijzen naar SNN. Dit wordt verder uitgebreid in 2024.
<u>23. Aardbevingscoaches in elke gemeente</u>	In de vijf aardbevingsgemeentes zijn aardbevingscoaches actief.
<u>24. Extra hulp aan agrariërs met schade</u>	Het kabinet heeft 221 miljoen euro extra uitgetrokken voor de intensivering van het Agroprogramma door de provincie Groningen. Op 1 december jl. heeft de provincie de eerste ronde van de investeringsregeling van het Agroprogramma opengesteld met een subsidieplafond van 5 miljoen euro. Op 15 april jl. is de tweede ronde opengesteld met een plafond van 17 miljoen euro. In Juli 2023 is het IMG van start gegaan met de nieuwe mestkelderregeling. De werkgroep Mestkelders is 19 oktober jl. van start gegaan om de voortgang van de regeling te monitoren. Per 1 mei waren 207 aanvragen gedaan, waarvan ruim 50 zijn afgehandeld.

¹⁵ Kamerstukken 36094, nr. 28

<p><u>25. Extra steun voor ondernemers met schade en vergoeding van waardedaling aan bedrijfspanden</u></p>	<p>Het kabinet heeft extra middelen uitgetrokken voor de versterking van het MKB programma van de provincie Groningen. Op 29 januari jl. is door de provincie de deskundigensubsidieregeling opengesteld die mkb'ers ondersteunt in het aardbevingsgebied die een kennisvraag hebben als gevolg van de nadelige effecten van gaswinning in het Groningenveld.</p> <p>December 2023 is de Taskforce MKB gestart en in het najaar van 2023 is het IMG gestart met de waardedalingsregeling voor niet-woningen (bedrijfspanden) met de eerste 80 aanvragen uit de eerdere pilot. Op 7 mei 2024 is de regeling breed opengesteld voor eigenaren van bedrijfspanden in de gemeente Eemsdelta. De regeling wordt dit jaar stapsgewijs opengesteld voor eigenaren in andere gemeenten.</p>
<p><u>26. Voortzetting Erfgoedprogramma</u></p>	<p>Het provinciale Erfgoedprogramma wordt verlengd tot en met 2028 en de pilot van de Vereniging Groninger Monumenteigenaren is op 6 september 2023 van start gegaan.</p> <p>Op dit moment worden de laatste voorbereidingen getroffen voor het instellen van een meerjarige specifieke uitkering voor de provincie om de middelen die met Nij Begun beschikbaar zijn gekomen, over te maken.</p>
<p><u>27. Een sterk vangnet voor wie dit nodig heeft.</u></p>	<p>De vangnetten IVS en CBS worden gecontinueerd. Sinds januari 2024 kan de CBS ook micro-ondernemingen helpen, de eerste adviezen door de CBS voor deze doelgroep worden dit voorjaar verwacht.</p> <p>December 2023 zijn de Taskforces voor MKB en Complexe Zaken gestart.</p>
<p><u>28. Woningen die nog versterkt moeten worden, worden aardgasvrij(-gereed) gemaakt</u></p>	<p>Woningeigenaren die te maken krijgen met (middel-) zware versterking, waarbij sprake is van minimaal vier maanden bouwtijd en de bewoner langdurig niet thuis kan wonen, krijgen door de NCG verduurzamingsmaatregelen tot het niveau aardgasvrij-gereed aangeboden als onderdeel van de versterking.</p>
<p><u>29. Verduurzamingsstimulering voor woningen in Groningen en Noord-Drenthe</u></p>	<p>Op 6 maart 2024 is het verduurzamingspakket bekend gemaakt, waarbij met behulp van een vijftal scenario's bewoners in aanmerking komen voor verduurzamingsmaatregelen. Deze aanpak wordt door de provincie Groningen, het Ministerie van BZK, en de uitvoeringsorganisaties, in afstemming met EZK, en samen met bewoners, in de komende periode nader uitgewerkt. De regeling zal worden opengesteld op 1 januari 2025. Er wordt daarbij voor alle bewoners die de isolatiewerkzaamheden in eigen regie uitvoeren gewerkt aan een ondersteuningsaanpak waarbij bewoners die dat wensen worden geholpen en ontzorgd bij het isoleren van hun woning.</p>
<p><u>30. Uitbreiding toepassingsgebied woningverbeteringssubsidie</u></p>	<p>De regeling die een subsidie ter hoogte van 10.000 euro ter verduurzaming en verbetering van 15.000 aanvullende adressen biedt, is per 15 november 2023 opengesteld door het SNN.</p>

3. Sociale en economische agenda's

Werken aan perspectief voor Groningen en Noord-Drenthe

Het kabinet stimuleert de komende dertig jaar sociaal herstel en economische groei van Groningen en Noord-Drenthe. Het gaat om een generatielange bijdrage aan de brede welvaart in de regio. Het Rijk en de regionale overheden hebben samen kwartiermakers aangesteld om een sociale en een economische agenda uit te werken. In deze agenda's zullen concrete doelen, mijlpalen en activiteiten voor de komende jaren staan. Ik heb uw Kamer op 28 november jl. geïnformeerd over de start van dhr. Henk Nijboer per 6 december 2023 als kwartiermaker voor de sociale agenda.¹⁶ Op 1 april jl. is dhr. Jakob Klompier begonnen als kwartiermaker voor de economische agenda.¹⁷ De kwartiermakers hebben als opdracht om de sociale en economische agenda's samen met een brede coalitie uit de regio te ontwikkelen en deze eind 2024 op te leveren.

3.1 Sociale Agenda

De kwartiermaker voor de Sociale Agenda heeft de afgelopen maanden tientallen gesprekken gevoerd met bewoners, maatschappelijke organisaties, zorgverleners, scholen en andere partijen in de regio. Ook is inspiratie opgedaan bij andere nationale programma's, zoals in Heerlen-Noord en Rotterdam-Zuid. Medewerkers van de Ministeries van EZK, SZW, OCW, BZK en VWS zijn vrijgemaakt om samen met hun collega's in de regio onder leiding van de kwartiermaker te werken aan het opstellen van de Agenda. Om inwoners en maatschappelijke organisaties zo vroeg mogelijk te betrekken, zijn in maart vier publiek toegankelijke bijeenkomsten georganiseerd. Centraal stond de vraag: hoe kunnen we de komende jaren een verschil maken in het welzijn van mensen in Groningen en Noord-Drenthe? Aan de bijeenkomsten in Hogezaand, Winschoten, Tolbert en Delfzijl namen circa 700 mensen deel. Voor jongeren worden extra momenten georganiseerd. Immers, de toekomst van de regio is bovenal hún toekomst. Op 12 april jl. heeft de kwartiermaker in Appingedam gesproken met een groep jongeren die bijeen was gebracht door Jong Noord. De komende maanden volgen meer gesprekken.

Op basis van alle gesprekken en de input die is opgehaald, worden momenteel doelstellingen opgesteld voor de komende jaren. Deze doelstellingen zijn in juni 2024 door het kabinet en de regionale bestuurders worden vastgesteld. De Kamer heeft daarvoor een brief ontvangen.¹⁸ Tussen juni en november vindt de verdere uitwerking plaats. De planning is dat de agenda eind 2024 vastgesteld kan worden. In de Staat van Groningen 2025 zal ik een nulmeting laten opnemen voor de indicatoren die aansluiten op de gekozen thema's en activiteiten. Het kabinet stelt, zoals toegezegd in *Nij Begun*, voor de uitvoering vanaf 2026 dertig jaar lang jaarlijks € 100 miljoen beschikbaar, naast een eenmalig startkapitaal van € 500 miljoen.

3.2 Economische Agenda

Op 19 januari jl. heb ik uw Kamer het startdocument toegestuurd dat Rijk en Regio hebben opgesteld als inhoudelijke aanzet voor de Economische Agenda voor Groningen en Noord-Drenthe.¹⁹ Het startdocument bevat bouwstenen voor het gesprek tussen overheden, bedrijven, kennisinstellingen en inwoners over deze agenda. Net als bij de Sociale Agenda is het perspectief van bewoners en andere lokale betrokkenen cruciaal.

De Economische Agenda zal beschrijven hoe de komende jaren gezamenlijk wordt ingezet op de thema's energie, gezondheid en de economie van het landelijk gebied. Daarbij is ook aandacht voor belangrijke randvoorwaarden zoals ondersteuning van het mkb en versterken van het lokale ondernemings- en vestigingsklimaat. Het doel is dat Groningen en Noord-Drenthe aantrekkelijk zijn en blijven om te werken, leren en investeren. Daarbij is specifiek aandacht voor het beschermen van de ruimtelijke kwaliteit en het behouden van wat de regio zijn eigen identiteit geeft.

Op 1 april is dhr. Jakob Klompier als kwartiermaker gestart met de inhoudelijke uitwerking van de Economische Agenda.²⁰ Dhr. Klompier heeft een deeltijdaanstelling gekregen bij zowel het Rijk als

¹⁶ Kamerstukken 35 561, nr. 55

¹⁷ Kamerstukken 35 561, nr. 59

¹⁸ Kamerstukken 35 561, nr. 62

¹⁹ Kamerstukken 35 561, nr. 21

²⁰ Kamerstukken 35 561, nr. 59

de provincie en wordt in zijn werk ondersteund door een team van medewerkers van zowel de regionale overheden als de ministeries. Onderdeel van de opdracht van de kwartiermaker is naast het opstellen van de inhoudelijke agenda ook het uitwerken van de governance voor de gezamenlijke uitvoering van de agenda de komende jaren. Het kabinet stelt, zoals toegezegd in *Nij Begun*, voor de uitvoering vanaf 2026 dertig jaar lang jaarlijks € 100 miljoen beschikbaar, naast een eenmalige impuls van € 250 miljoen aan het Nationaal Programma Groningen en de in *Nij Begun* genoemde investeringen in onder andere infrastructuur en specifieke projecten. Ik zal uw Kamer in de loop van dit jaar over de voortgang informeren.

3.3 Stand van zaken per maatregel uit *Nij Begun*

<p><u>31. Gemeenten krijgen een eigen knelpuntenpot</u></p>	<p>Aardbevingsgemeenten beschikken over een gemeentelijke knelpuntenpot voor het wegnemen van psychosociale en sociaaleconomische knelpunten. Eind 2023 ontvingen zij hiertoe de eerste middelen.</p> <p>Op dit moment worden de laatste voorbereidingen getroffen voor het instellen van een meerjarige specifieke uitkering voor de aardbevingsgemeenten om de middelen die met <i>Nij Begun</i> beschikbaar zijn gekomen, over te maken.</p>
<p><u>32. Steun voor Groninger Dorpen, Stut & Steun en maatschappelijke organisaties</u></p>	<p>De financiële steun aan Groninger Dorpen, Stut & Steun en Maatschappelijke Organisaties is gecontinueerd.</p>
<p><u>33. Jongeren krijgen een stem</u></p>	<p>In november en december 2023 hebben negen dialoogsessies met jongeren plaatsgevonden over diverse thema's voor hun toekomst. De resultaten zijn gepresenteerd tijdens een bijeenkomst in Bad Nieuweschans op 22 januari 2024 en worden meegenomen in de ontwikkeling van de Sociale en de Economische Agenda.</p> <p>Om jongerenparticipatie in de regio duurzaam en structureel invulling te geven, trekt het Rijk op met o.a. de provincie Groningen en het NPG. Dit plan wordt zomer 2024 gepresenteerd.</p>
<p><u>34. Gemeenten krijgen extra budget voor de uitvoering van een Sociale Agenda voor Groningen en Noord-Drenthe</u></p>	<p>Kwartiermaker Henk Nijboer is gestart per 6 december 2023. De hoofddoelstellingen van de Sociale Agenda zijn in juni vastgesteld. De Kamer is hierover per brief geïnformeerd.²¹ De Sociale Agenda wordt in het vierde kwartaal van 2024 opgeleverd, inclusief een implementatie- en uitvoeringsplan.</p>
<p><u>35. Er komt een Economische Agenda voor Groningen en Noord-Drenthe</u></p>	<p>Kwartiermaker Jakob Klompier is benoemd per 1 april 2024. Regio en Rijk hebben een Startdocument opgesteld, dat uw Kamer op 19 januari jl. met een begeleidende brief ontving. De Economische Agenda wordt in Q4 van 2024 opgeleverd.</p>

4. **Betere overheid**

Werken aan een overheid die woord houdt

²¹ Kamerstukken 35 561, nr. 62

Het kabinet zal in zijn jaarlijkse reactie op de Staat van Groningen, voor zo lang als nodig is, aandacht besteden aan de resultaten van het cultuurveranderingstraject binnen het Ministerie van EZK en de uitvoeringsorganisaties. Het doel van de verschillende cultuurveranderingstrajecten is om in de totstandkoming en uitvoering van het beleid het maatschappelijk belang voorop te laten staan, en alert te zijn op signalen van burgers die de overheid nodig hebben. Hiermee geef ik uitvoering aan de motie Bikker die oproept om in de Staat van Groningen te rapporteren over het cultuurveranderingstraject bij EZK.²²

4.1 Kerndepartement

Binnen het Ministerie van EZK is in 2022 het programma voor cultuurverandering 'Klaar voor de Toekomst' gestart. Dit programma is vorig jaar opgeschaald naar een aparte projectdirectie. Het doel van het programma is om de samenwerking binnen en tussen de verschillende organisatieonderdelen te verbeteren, en tussen het ministerie en zijn omgeving. Om het hoofd te kunnen bieden aan huidige en toekomstige uitdagingen op het gebied van klimaat, energie en economie zijn omgevingsbewustzijn en samenwerking essentieel. Daarbij hebben stakeholdermanagement en burgerparticipatie nadrukkelijke aandacht.

In 2023 heeft 70 % van de directies binnen het ministerie van EZK deelgenomen aan een startbijeenkomst over de doelen van het programma en de werkwijze die hiermee wordt uitgedragen. Inmiddels hebben alle directies deelgenomen. Zeven teams zijn in 2023 gestart met een ontwikkeltraject voor medewerkers. In 2024 volgen nog 46 teams, waarmee circa 650 medewerkers worden bereikt, inclusief alle medewerkers die zich bezighouden met de problematiek naar aanleiding van de gaswinning in Groningen. 85 % van de leidinggevenden heeft in 2023 deelgenomen aan een verbetertraject en vijftien medewerkers, uit alle organisatieonderdelen, zijn benoemd als ambassadeur om de gewenste organisatieontwikkeling breed aan te jagen. Zij hebben ruimte gekregen in hun werkpakket om aan dit ambassadeurschap invulling te geven.

In 2024 start een EZK Academie en wordt een aparte leerlijn gemaakt binnen het ontwikkeltraject voor managers en teamleiders. Medewerkers worden uitgenodigd voor inspiratiesessies, waarvan de eerste twee inmiddels hebben plaatsgevonden, onder andere over het maken en uitvoeren van beleid met meer oog voor burgers. Vier directies zijn, met ondersteuning van een externe partij, een pilot gestart om nieuwe werkwijzen in de onderlinge samenwerking en de samenwerking met externe stakeholders in de praktijk te testen. De Groningendirecties zijn één van de pilotdeelnemers. Medewerkers uit het projectteam dat zorgt voor de uitwerking en samenhang van de maatregelen uit *Nij Begun* werken momenteel bijvoorbeeld met hun collega's van de Provincie Groningen en verschillende gemeenten in gezamenlijke werkgroepen aan de uitwerking van de sociale en economische agenda's, de bewonersparticipatie en de Staat van Groningen.

4.2 Uitvoeringsorganisaties

Zowel het IMG als de NCG voeren een programma uit om de dienstverlening aan bewoners te verbeteren. Het gaat om grote veranderingen in de manier waarop deze organisaties hun taken uitvoeren: mens- en gebiedsgericht, in plaats van gefocust op regels en technische precisie. Concreet betekent dit dat bewoners zoveel mogelijk proactief worden benaderd, dat keuzemogelijkheden desgewenst door medewerkers van IMG en NCG persoonlijk worden toegelicht, en dat herstel van schade, versterking en verduurzaming, waar mogelijk gelijktijdig worden aangepakt.

In hun jaarverslagen rapporteren IMG en NCG over de resultaten. Centraal staan heldere communicatie, persoonlijk contact en het nakomen van afspraken. Zo hebben medewerkers van het IMG afgelopen jaar 11.000 bewoners opgebeld om hen te informeren over de veranderingen in de schadeafhandeling en de daarbij behorende keuzemogelijkheden. De NCG heeft aan elke bewoner in de versterkingsscope een persoonlijke bewonersbegeleider toegewezen. Ook laat de NCG een online bewonersportal maken, waar bewoners informatie kunnen vinden over de voortgang van de versterking van hun huis. Medewerkers en directieleden van beide organisaties gaan bovendien actief in gesprek met bewoners, bijvoorbeeld tijdens bewonersavonden en inloopsprekuren. Tot slot laten

²² Kamerstukken 35 561, nr. 33

IMG en NCG zich nu structureel adviseren door een bewonerspanel, respectievelijk bewonersadviesraad. Ik steun deze ontwikkelingen van harte.

De uitvoeringsorganisaties worden zo beter zichtbaar, bereikbaar en benaderbaar. Dat is ook terug te zien in de bezoeken van de fysieke steunpunten in de regio. De 19 IMG steunpunten werden in 2023 in totaal bijvoorbeeld meer dan 2700 keer bezocht. 91 % van de 50.000 bellers naar het Serviceloket van het IMG kreeg binnen 20 seconden een medewerker te spreken. Ook de gezamenlijke informatiepunten van IMG en NCG in de gemeenten Groningen, Eemsdelta, Midden-Groningen en Het Hogeland werden vorig jaar goed bezocht. Zo staan de uitvoeringsorganisaties naast bewoners en voeren zij de schadeafhandeling en versterking op een mensgerichte wijze uit.

4.3 Bewonersparticipatie

Met *Nij Begun* is ook een nieuwe start gemaakt met het gesprek tussen overheden en bewoners. Plannen en oplossingen maken we samen op basis van de kennis, belangen, zorgen, wensen en dromen van inwoners. Een open dialoog en goede informatievoorziening zijn daarvoor cruciaal. Het gaat om zowel fysieke contactmomenten als online bijeenkomsten, om input ophalen én om informatie delen. Zo vond op zaterdag 20 april jl. een inloopmoment voor bewoners plaats in het Provinciehuis in Groningen, waar geïnteresseerden vragen konden stellen over de nieuwe regelingen die voortkomen uit *Nij Begun*. Soortgelijke bijeenkomsten vonden plaats in Stadskanaal (25 mei) en Wirdum (15 juni). Online wordt input opgehaald op de nieuwe website www.stemvanprovinciegroningen.nl, en is met www.nijbegun.nl een centrale vindplaats gecreëerd met alle informatie over de uitwerking van het maatregelenpakket.

Ik vind het belangrijk dat jongeren blijven meepraten over de toekomst van de regio. In vervolg op de negen jongerentoppen die vorig jaar zijn georganiseerd, worden inhoudelijke sessies georganiseerd over de thema's armoede, wonen en veiligheid. De adviezen van jongeren worden meegenomen in de uitwerking van onder andere de Sociale en Economische Agenda. Hiernaast werkt Jongerenorganisatie Jimmy's momenteel samen met jongeren verschillende scenario's uit om jongerenparticipatie de komende tijd structureel vorm te geven, bijvoorbeeld door middel van een Jongerenraad. Het plan wordt deze zomer gepresenteerd en zal ik met uw Kamer delen. Daarbij zal ik ook aangeven hoe ik invulling geef aan de motie van leden Boulakjar en Bikker, waarin de regering wordt verzocht om minimaal 1% van de beschikbare middelen voor de sociale en de economische agenda specifiek te laten begroten door kinderen en jongeren.²³

4.4 Stand van zaken per maatregel uit *Nij Begun*

<u>36. Direct contact tussen Kamer en toezichthouder</u>	Rechtstreeks contact tussen de toezichthouder en het parlement wordt opgenomen in het wetsvoorstel voor de Kaderwet op de Rijksinspecties. Het wetsvoorstel gaat naar verwachting voor de zomer van 2024 in internetconsultatie.
<u>37. Actief openbaar maken van adviezen van rijksinspecties</u>	Dit wordt meegenomen in het wetsvoorstel dat ervoor moet zorgen dat de toezichthouders van de rijksoverheid (de rijksinspecties) onafhankelijker hun taak kunnen uitvoeren. Het wetsvoorstel gaat naar verwachting voor de zomer van 2024 in internetconsultatie.
<u>38. Introduceren collegiaal bestuur bij SodM</u>	Het kabinet maakt mogelijk dat het SodM, conform de aanbevelingen van de enquêtemissie, werkt met een collegiaal bestuur, bestaande uit de inspecteur-generaal en twee bestuursleden. In het wetsvoorstel voor de Groningenwet wordt daarvoor een wijziging van de Mijnbouwwet voorgesteld. De internetconsultatie over deze wetswijziging is 17 juni jl. gestart (zie ook maatregel 1 en maatregel 3).
<u>39. Waarborgen voor onafhankelijke</u>	Het wetsvoorstel voor de Wet op de Rijksinspecties gaat naar verwachting voor de zomer van 2024 in internetconsultatie.

²³ Kamerstukken 35 561, nr. 35

<u>taakuitoefening Inspecties krijgen plek in Wet op de rijksinspecties</u>	
<u>40. Aanpassen ambtseed en stimuleren tegendenken binnen ministeries</u>	De Algemene Maatregel van Bestuur ligt voor advies voor bij de Raad van State. De nieuwe ambtseed treedt in de loop van 2024 in werking. Een interdepartementale werkgroep bereidt de implementatie voor.
<u>41. Betere spreiding van de rijkswerkgelegenheid</u>	Op 8 mei jl. heeft de Minister van BZK een brief gestuurd over de aanpak om ervoor te zorgen dat spreiding van de Rijksdiensten de komende jaren evenwichtiger wordt. ²⁴ Bij toekomstige locatiekeuzes krijgt het regiobelang meer gewicht. Organisatiekrimp vindt in beginsel plaats in de Randstad, groei daarbuiten. De aanpak is onderdeel van een bredere kabinetsinzet ter versterking van de kwaliteit van het wonen, werken en leven in heel Nederland zoals ook uiteengezet in de kabinetsreactie op het adviesrapport 'Elke regio telt!'. ²⁵
<u>42. Bewindslieden en beleidsambtenaren gaan op grote schaal in gesprek met burgers.</u>	Bewindspersonen zijn in gesprek met de doelgroep van het beleid waar zij voor verantwoordelijk zijn. Voor de uitwerking van de maatregelen uit <i>Nij Begun</i> werken ambtenaren van het Ministerie van EZK intensief samen met collega's uit de regio. Medewerkers van de Ministeries van EZK, SZW, OCW, BZK en VWS zijn vrijgemaakt om samen met hun collega's in de regio onder leiding van kwartiermakers te werken aan het opstellen van een sociale en economische agenda. Dat doen zij vanuit een kantoorlocatie in Groningen.
<u>43. Het Gasgebouw wordt de komende jaren ontmanteld</u>	De beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld leidt tot de ontmanteling van het Gasgebouw. De NAM wil haar belang in kleine gasvelden verkopen aan derde partijen, en blijft dan enkel nog bestaan om de infrastructuur in het Groningenveld op te ruimen en de kosten voor schade en versterken te dragen.
<u>44. Uitkomst gesprekken met Shell en ExxonMobil heeft geen effect op gedupeerden</u>	In reactie op de start van een nieuwe arbitrageprocedure door Shell en ExxonMobil in december 2023 zijn de gesprekken met deze bedrijven opgeschort. De lopende juridische procedures hebben geen invloed op het afhandelen van de schade en uitvoeren van de versterking door het IMG en de NCG.
<u>45. Toezicht op opruimactiviteiten</u>	Het Groningenveld is definitief gesloten. Dit betekent dat NAM, als laatste vergunninghouder, op grond van de Mijnbouwwet de winningslocaties zal ontmantelen. NAM zal op korte termijn pluggen plaatsen om de putten af te sluiten. Vervolgens zal NAM per locatie een verwijderingsplan indienen waarin beschreven staat hoe en wanneer de locatie zal worden ontmanteld. Het volstorten met beton en het ontmantelen van de productielocaties gaat plaatsvinden nadat het verwijderingsplan akkoord is bevonden. SodM houdt toezicht op de ontmanteling. Verder wordt op dit moment het bredere nazorgbeleid en de zorgplicht herzien. De uitkomsten van dit traject worden een onderdeel van de herziening van de Mijnbouwwet. ²⁶
<u>46. Toets op borgen publiek belang in strategie staats- en beleidsdeelnemingen</u>	In de nieuwe strategie van EBN hebben publieke belangen een duidelijkere plek gekregen. Daarnaast is EBN bezig om de standaard Overeenkomst van Samenwerking openbaar te maken en een overzicht te publiceren van alle bestaande overeenkomsten. Alle nieuwe overeenkomsten die EBN sluit zullen actief openbaar worden gemaakt. Verder heeft EBN een verklaring maatschappelijk verantwoord ondernemen gepubliceerd en is EBN bezig om het toetsingskader voor

²⁴ Kamerstukken 31 490, nr. 337

²⁵ Kamerstukken 29 697, nr. 114

²⁶ Kamerbrief 'Herziening mijnbouwbeleid: nazorg en zorgplicht'(TK 32848, nr. 215)

	beoordeling van investeringsvoorstellen aan te passen, zodat beter wordt verankerd hoe publieke belangen bij de beoordeling worden meegenomen. Vorig jaar zomer is een startbrief vanuit EZK, BZ en FIN gezonden, met uitgangspunten (publieke belangen) die Gasunie bij de strategieherziening moet meenemen. De strategieherziening van Gasunie loopt nog.
<u>47. Meer transparantie over borgen publieke belangen door EBN</u>	EBN rapporteert in haar jaarverslag rapporteren over het behartigen van publieke belangen bij de uitvoering van haar wettelijke taken. Verder neemt EBN de publieke belangen die worden gediend met een specifieke publiek-private samenwerking op in de overeenkomsten die zij aangaat.
<u>48. Er komt een Rijksprogramma voor duurzaam gebruik van de ondergrond</u>	Het Rijksprogramma Duurzaam Gebruik Diepe Ondergrond (DGDO) werkt aan de ruimtelijke inrichting van de diepe ondergrond ten behoeve van de leveringszekerheid en de energietransitie. In dit programma wordt opgenomen in welke gebieden welke mijnbouwactiviteiten mogen plaatsvinden, en zo ja, onder welke voorwaarden. Het programma DGDO is op dit moment in de voorbereidende fase. Hierbij wordt ook gewerkt aan de dialoogstructuur. De dialoogstructuur geeft inrichting aan hoe medeoverheden, operators, burgers en andere stakeholders worden meegenomen in de maatschappelijk dialoog.
<u>49. Méér kennis, betere data en monitoring van mijnbouweffecten</u>	EZK heeft een interne kennisscan uitgevoerd om aardwetenschappelijke kennis in kaart te brengen en SodM doet momenteel een inventarisatie van die kennis in de eigen organisatie. Daarnaast is EZK met belanghebbenden in gesprek hoe GeoKennisNL invulling krijgt. Verder heeft EZK aan TNO gevraagd om een programma uit te werken dat zorgt voor meer, betere en beter begrijpbare kennis van de ondergrond. Tot slot werken EZK en SodM aan een plan om het seismisch meetnetwerk van KNMI uit te breiden en ook maatschappelijke mijnbouweffecten via het KEM te monitoren
<u>50. Veiligheids- en risicostrategie voor ondergrondse activiteiten</u>	Hoewel het gebruik van fossiele energie afneemt, blijft de diepe ondergrond een belangrijke rol spelen in de energietransitie. De kaderstelling voor de omgang met risico's wordt daarom gevormd door het interdepartementale beleid voor de veiligheids- en gezondheidsrisico's in de energietransitie. De contouren van dat beleid zijn eind 2022 naar uw Kamer gestuurd ²⁷ . Later dit jaar wordt een verdere uitwerking naar uw Kamer gestuurd. Ook de decentrale overheden worden uitgenodigd om aan te sluiten bij deze benadering. Deze risicobenadering is bedoeld voor een consistente aanpak bij de uiteenlopende domeinen in de energietransitie. Op ieder domein is een op maat gesneden uitwerking nodig. Voor geothermie heeft de staatssecretaris die op hoofdlijnen al bepaald. ²⁸ Aan verdere concretisering is inmiddels begonnen, zoals een rekenmethodiek voor de veiligheid bij het aanleggen of aanpassen van een boorgat.

²⁷ Kamerbrief 'Verantwoord omgaan met veiligheid en gezondheid in de energietransitie' (TK 2022D45438)

²⁸ Kamerbrief 'Beleid voor verantwoord omgaan met fysieke risico's en onzekerheden bij geothermie' (TK 2022D43018)